

Здавалось, дві сопілки завжди ридатимуть разом. Але раптом дівчина захворіла, навіть не мала сили грати. Юнакові наснився сон, у якому його сопілка промовила:

我能医入了膏肓的重病;
因为在我的腔子里, 尽藏着你的精灵.

Я можу вилікувати страшну смертельну хворобу;
адже в моїх отворах живе твоя душа.

Не вагаючись, хлопець розламав сопілку і зварив з неї ліки. Дівчина видужала і знову вони заграли разом. Та не надовго. Невдовзі тяжко захворів і юнак. Але дівчина не могла пожертвувати сопілкою задля ліків коханому. Вона вірила, що колись її гру почують богині й візьмуть дівчину до себе, щоб танцювати під її гру.

完成了她的爱情! 完成了他的生命!

Скінчилось її кохання! Скінчилось його життя!

Маленький епілог оповідає, що усе ж від сопілки юнака залишилися легкі звуки, які повернулися у гори.

Поема написана чотирирядковими строфами й складається з трьох частин. Стиль переважно вільний, але іноді прослідковується рима. Поет використовує яскраві означення, щоб деталізувати явища. Фен Чжи ще строго притримується вживання традиційних символів, які були частими мотивами китайських поетів дав-

ніх епох. Тому в поемі зустрічаємо такі образи: сосна (松), тонкий голос маленького струмка (小溪细语), срібна хмара (银灰的云), пливуча хмара (浮云), сяйво річкового місяця (水的月光), вітер, що гуляє між сосен (松间的风韵), кипарис (松柏) тощо.

Поєми Фен Чжи, написані байхуа, мають довершену форму. Поет часто вживає традиційні образи, а більшість сюжетів його творів побудовані на давніх легендах та казках. Поєми Фен Чжи стали новим жанром поезії "4 травня", що були написані новим віршем. Творчість Фен Чжи була представлена переважно поемами, в яких органічно поєднувалися байхуа, рима та ритм. На відміну від інших авторів, що копіювали зарубіжні зразки, Фен Чжи був закоріненим у класичну китайську традицію, що позначилося на тематичному та стильовому рівнях творів.

1. Черкасский Л.Е. Новая китайская поэзия (20-30-е годы) – М., 1972. – 496 с. 2. Эйдлин Л.З. О китайской литературе наших дней – М., 1955. – 299 с. 3. Eberhard W. Symbole chińskie. Słownik – Kraków, 1996. – 319 s. 4. 新诗研究 / 杨昌年著. 臺北市: 兰台书局有限公司, 1964. – 324页. 5. 新文學運動史料 / 陳仲甫等著; 帕米爾書店編輯部編著. – 臺北市: 帕米爾出版社, 1969. – 290页. 6. 星光灿烂的文学花园—现代文学知识精读: 散文, 诗歌 / 孙玉石 编者. - 臺北市: 雅书堂文化, 2005. – 513页.

Надійшла до редколегії 22.09.11

Д. Підмогильна, асп.

ОСМИСЛЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ "ТІЛА" Й "ДУШІ" У ЗБІРЦІ ЛУ СІНЯ "ДИКІ ТРАВИ"

Досліджено особисте ставлення Лу Сіня до "духовного" й "тілесного". Визначено важливість "тіла" у збірці "Дикі трави" як засобу вираження психологічних труднощів та душевних страждань людини в Китаї початку ХХ століття. Виявлено типи взаємин "тіла" й "душі", зокрема: домінування "душі" над "тілом" ("Прощання тіні"), конфлікт "тіла" й "душі" ("Намогильний напис") та співпраця "тіла" й "душі" ("Помста(II)").

Исследовано личное отношение Лу Сяня к "духовному" и "телесному". Определена важность "тела" в сборнике "Дикие травы" как средства выражения психологических трудностей и душевных страданий человека в Китае начала ХХ века. Выявлены типы взаимоотношений "тела" и "души", а именно: доминирование "души" над телом ("Прощание тени"), конфликт "тела" и "души" ("Надгробная надпись") и содействие "тела" и "души" ("Месть(II)").

Examined writer's personal attitude toward "spiritual" and "physical". Established the importance of "body" in Lu Xun's prose poetry collection "Wild grass" as means of expressing psychological difficulties and mental suffering of people in China at the beginning of the XX century. Traced the types of relationship between "body" and "soul"; particularly: "soul" dominance on "body" ("Shadow's leave-taking"), the conflict between "soul" and "body" ("Tombstone inscription"), "soul" and "body" cooperation ("Revenge (II)").

Лу Сінь у своїх ранніх працях виступав за "становлення особистості", "вдосконалення моральних якостей людини" – "立人", таких, як чесність перед своїм народом, дисциплінованість, взаємна підтримка, організованість та самовідданість у боротьбі за відновлення держави. Так, у статті "Про відхилення у розвитку культури" ("文化偏至论"), Лу Сінь писав: "Коли відбудеться становлення людини, усі справи підуть на лад; дотримуючись цієї ідеї, необхідно цінувати особистість та розвивати дух..." [1, с. 51]. У статтях раннього періоду (початок ХХ ст., 1908р.) можна чітко простежити те, що письменник надавав важливого значення духовності та зневажливо ставився до всього тілесного, приземленого.

Так, письменник завжди підтримував молодь, "глибогомислячих людей" та співчував "тим, кому було п'ятдесят років". Лу Сінь не мріяв про легкий шлях для молоді. Він не лише любив її, не лише співчував її стражданням, але й вірив у життєві сили молодого покоління. Казав, що загинути, нехай навіть у молодому віці за рух життя уперед – це краще, ніж повільне гниття. Письменник вкрай ненавидів та висміював тих "товстощоких людей, які доживали до вісімдесяти, дев'яноста років", казав, що ці "особи лише прагнуть здобути похвалу та підтримку китайського уряду" [2, с. 243]. Адже для них головним було – "догляд за тілом (турбота за здоров'ям)" – "惜身" та "тілесний відпочинок" – "养身", що і сприяло їхньому довголіттю. У статті

"Смерть" (1936р.) (《死亡》) Лу Сінь пояснює, що причиною такого дбайливого ставлення до себе і свого зовнішнього вигляду були буддистські уявлення про перетілення душі після смерті. Вони вірили, якщо існує душа, то навіть після смерті вона не зникає безслідно, а перетворюється на дух. І чим краще вони збережуть своє тіло, тим щасливіше буде жити його душа. Бажання заможної людини залишатися духом пояснювалося тим, що життя духу є продовженням земного способу життя [3, с. 150]. Так, ці "товстощокі люди" ставали відлюдниками, готуючись перетворитися на Будду, читали класичні книги та стояли за повернення до древності, проти чого різко виступав Лу Сінь. Письменник засуджував "вчених та чиновників своєї доби, тому що вони матеріальні блага ставили понад усе. Вони не були зацікавлені у розбудові та відновленні своєї держави. Причини відсталості країни Лу Сінь пов'язував лише із станом духовного життя, оцінюючи останнє як визначальний фактор.

Те, що Лу Сінь цінував духовну сторону життя, та зі зневагою ставився до тілесного, можна побачити і з того, що у повсякденному житті письменник недбало ставився до власного здоров'я, іноді зовсім не звертав на нього увагу. Він не боявся смерті. Віру у лікарів, яких називали "мислителями", Лу Сінь почав втрачати ще у дитинстві. Адже, життя хворого батька, котрого намагалися протягом декількох років поспіли вилікувати китайські лікарі, так і не вдалося врятувати [3, с. 149]. У 1902

році, Лу Сінь, керуючись благородними ідеями служіння своєму народу, вступив у Японії до медичного інституту. У передмові до збірки "Поклик" ("呐喊", 1922р.) Лу Сінь писав, "що мріє закінчити медичний інститут та повернутися на батьківщину, щоб рятувати таких хворих людей, як його батько, котрий більше страждав від неправильного лікування, ніж від самої хвороби" [4, с. 33]. Однак, на другому році навчання в медичному інституті, після того, як студентам показали хроніку – епізоди російсько-японської війни (1904-1905рр.), Лу Сінь зрозумів, що темнота і відсталість – ще більше зло для Китаю, ніж смертність від хвороби. У 1906 році письменник вирішив покинути медичний університет і зв'язати життя з боротьбою за духовне розкріпачення китайського народу. І головним засобом впливу на духовний розвиток особистості Лу Сінь вбачає у літературі. Він казав:

"凡是愚弱的国民，即使体格如何健全，如何茁壮，也只能做毫无意义的示众的材料和看客，病死多少，是不必以为不幸的。所以我们的第一要著，是在改变他们的精神，而善于改变精神的是，我那时以为当然要推文艺" [4, с. 34]

"Якщо народ неосвічений, темний, то яким би міцним та здоровим (у фізичному плані) він не був, на нього чекає печальна доля стати несвідомим об'єктом страти, або її спостерігачем. Смерть від хвороби, то не таке велике нещастя. У першу чергу необхідно сприяти духовному відродженню народу, і краще за все це можна зробити за допомогою літератури".

Та все ж, у літературі, у спробах віднайти духовний шлях, письменник звертається до "тіла" ("身体"). Лу Сінь заперечував "існування тіла, яке втратило духовність" ("躯壳虽存，灵觉且失"). Він вважав за ідеал єдність "тіла" і "душі". Тобто, як душа може впливати на діяльність тіла, так і тіло виступає засобом зв'язку душі із зовнішнім світом. Важливим для нього було однакове ставлення і до тіла, і до душі, неможливість розділення тілесного і духовного.

У передмові до збірки "Дикі трави" Лу Сінь писав: "Коли я мовчу, то відчуваю повноту життя, як тільки збираюся заговорити – мене відразу охоплює почуття пустоти" ("当我沉默的时候，我觉得充实；我将开口，同时感到空虚") [5, с. 159]. "Мовчання" ("沉默") – це той стан, коли слова душі знаходяться у тілі, але все ще не вимовлені ним. А тіло, будучи вірним та податливим, віддає усю свою енергію та сили на вираження проблеми та передачі тих хвилювань, котрі містяться у душі. І душа, виражаючи за допомогою тіла усе, що її переповнює, "відчуває насичення", "повноту життя" ("感到充实"). Слова Лу Сіня "开口" – "говорити", "мовити" – це слова душі, котра покидає тіло, прагне вийти з нього. І якщо це трапиться, то задоволена душа, вирвавшись з тіла, зникне у пустоті.

Коли людина у своїх думках та почуттях намагається щось з'ясувати чи зрозуміти, вона бере на себе певні обов'язки, долає труднощі, її тіло також приходиться на допомогу, воно складає єдність із душею, не може виступати окремо від неї. Якщо тіло буде спаралізоване, втратить будь-яку чуттєвість, то в такому випадку, душа має право зробити попередження, пробудити тіло, і навіть "попрощатися" з ним, так як попрощалася "тінь" ("影") душі з "тілом" ("身体") у вірші прозою "Прощання тіні" ("影的告别"). "Тінь", яка у даному випадку виступає у ролі "душі", відкрито заявляє, що хоче покинути тіло і "на самоті відправитися у далеку дорогу" ("独自远行") і "блукати у п'ятми де немає прихистку" ("彷徨于无地") [6, с. 165]. Але, чи не можна розглядати ці речі, які її дійсно турбують і про що їй так важко говорити, як слабкість та знесиленість? Якщо порівняти її із завмерлим тілом, то насправді їй не вистачає рішучості та здатності подолати думки, котрі її так турбують. Крім

того, головна причина її слабкості та нерішучості пов'язана з тим, що тіло весь цей час дратує її своїм впертим мовчанням, і за всіх цих обставин тіло весь час тримає у собі, здавалося б, сильну "тінь" (тобто, душу). "Прощання тіні", насправді, було спровоковане самим тілом, адже це ті слова, які воно хотіло вимовити. Можливо тіло із самого початку зрозуміло, що як би не прагнула "тінь" (душа) його покинути, їй цього не вдасться зробити, через що байдуже і мовчки спостерігало за її збудженим безупинним буркотінням.

У "Прощанні тіні", активність та життєвість проявляє "тінь" (душа), більш серйозним та стриманим, є "тіло". Мовчазне тіло прийшло в себе, отямилось, та все ж залишається безпомічним. Воно мовчки й терпляче чекає доки "тінь" скаже усе, що хотіла, і, чекає доки збуджена та схвилювана тінь заспокоїться та повернеться, і тоді тіло зможе співпрацювати з "тіною" (душею) і спільно закінчити допити над цілісним "Его" ("自我"), яке в кінці кінців розпадається на інертне тіло та енергійну "тінь" (душа), які будуть відірвані один від одного.

У віршовій прозі "Намогильний напис" ("墓碣文") "блукаюча душа" ("游魂") прагне дізнатися, хто вона. Вона не шукає відповідь у навколишньому світі, а повертається в тіло, "шукає причину в собі" ("反求诸己"), і це спонукає до висловлювання тіла. У виразі – "вирви серце і з'їж, якщо хочеш відчутти його справжній смак" ("抉心自食，欲知本味") бачимо, як пошуки душі переходять у тілесні страждання, муки. Лу Сінь у своїх публіцистичних статтях часто говорить, що він прагне "глибоко просмакувати" ("深味"), відчутти людські страждання та печаль.

Та все ж, для Лу Сіня і під час самозаглиблення, і в період критики реальності, головне завдання – це змусити тіло піднятися, бо, якщо тіло не проявить себе, абстрактній душі не буде на кого покластися, і все перетвориться на даремний крик, агітацію чи просто виставу. Та, коли душа потерпає від страждань, тіло в цей же час також мучиться. "Намогильний напис" це історія, в якій розповідається про "співпрацю" душі та тіла:

"...有一游魂，化为长蛇，口有毒牙。不以啖人，自啖其身，终以殒颠..." [7, с. 178]

"...блукаюча душа перетворилася на велику змію з отруйними зубами. Не зумівши ужалити людину, вона ужалила себе і вмерла..."

Шкода лише, що така "співпраця" не мала успіху. Адже після того, як тіло знає найбільших страждань, душа втрачає інтерес, і через свою природну активність та легковажну поведінку, коли тіло загинуло, вона не погоджується разом з ним прийняти поразку, і при гарній нагоді зраджує тіло. Вона тікає через "широкий пролом" ("大阙口"), покидаючи у могилі тіло, з якого було витягнуто серце, на самоті приймає поразку та зраду. Це ще раз довело, чому тіло, зіштовхнувшись із пихатою та самозакоханою "тіною" (душею), коли вона прийшла "попрощатися", весь час зберігає мовчання.

Та все ж, мертве тіло, неохоче, виражає свій гнів та обурення. Коли душа (у "Намогильному написі") виступає в ролі – "Я", якому сниться сон) спокійно підходить до могили, щоб полюбуватися скривдженим і сплюндрованим тілом, воно сердито промовляє: "...Відповідай! А ні, то іди геть!" ("...答我! 否则，离开!"). До того ж, не стримуючись, "піднімається з могили і сідає" ("在坟中坐起"), що дуже лякає "мене" ("我"), тобто – душу, яка "швидко, не наважуючись озирнутися, тікає, боячись, що воно буде гнатися за нею" ("我疾走，不敢反顾，生怕看见他的追随"). Та чи не можна порівняти те, що має на увазі мертве тіло в "Намогильному написі", говорячи слова – "Іди геть!" ("离开!"), із відкритою заявою "тіні" (душі) про її "прощання" з тілом в оповіданні "Прощання тіні"? В такому світлі, "тінь"

(душа), яка зраджує та покидає тіло, не заслуговує на довіру та підтримку.

Душа прагне розвитку, в кінцевому рахунку, вона повинна перевершити тіло, стати домінуючою, подолати обмеження та земні властивості, котрі йому притаманні. Але не можливо просто оминати тіло, треба лише чесно зустрітися зі справжньою реальністю, необхідно пройти крізь тіло, а не просто обійти його за допомогою "прощання" ("告别") чи просто, "пішовши геть" ("离开"); інакше, таке домінування душі над тілом буде оманливим. У одній із статей Лу Сінь писав:

"仰慕往古的, 回往古去罢! 想出世的, 快出世罢! 想上天的, 快上天罢! 灵魂要离开肉体的, 赶快离开罢! 现在的地上, 应该是执着现在, 执着地上的人们居住的" [8, с. 129]

"Якщо захоплюєшся древністю, маєш повернутися в ті часи; якщо хочеш народитися, то з'явишся на світ; якщо хочеш в небо, то вознесешся".

Однак, Лу Сінь з презирством ставиться до бажання "душі" покинути тіло. Він не підтримує її у цьому. Мовчання, спокій, терпіння, грубість і навіть відсталість тіла весь час слугує повчанням, допомогою крикливій, збентеженій, слабкій, легковажній, проте завжди прагнучій першості душі.

Якби твори Лу Сіня не містили промови тіла, вони б втратили експресивність. Твори Лу Сіня в цілісній системі новітньої китайської літератури унікальні. Так, письменник з усіх сил наполегливо намагався усі психологічні труднощі та душевні страждання людей тогочасного Китаю пропустити крізь себе і виразити їх через тіло. І, за допомогою тих переживань та відчуттів, які отримує тіло, шукає вихід із складного положення. Тож, письменник не відкидає тіло, не відсторонює його, а безвідповідальну тінь відпускає діяти самовільно. Та, здається, що дослідники "Диких трав" останні десяти років, коментуючи оповідання "Прощання тіні", приділяли занадто багато уваги словам тіні, коли та відкрито заявляє, що "на самоті відправляється у далеку дорогу" ("独自远行"), і майже не надавали належного значення мовчазному тілу. Тому доводилося, що Лу Сінь з усіх сил намагався об'єднати тіло і душу, прагнучи довести, що ні душа, ні тіло не можуть існувати окремо один від одного.

Та насправді, протягом всієї творчої практики Лу Сіня, бажання "тіні" (душі) "на самоті відправитися у далеку дорогу", так і не здійснилося. І, врешті решт, вона все ж повертається до тіла, за яким вона так "не хотіла слідувати" ("不想跟随"), і "залишатися поруч" ("不愿住"). "Тінь" та тіло перебувають у напружених стосунках, адже вони ніколи раніше не хотіли покинути один одного, а зараз обоє оповиті цим конфліктом, і це все створює завершений образ "Его".

З цієї точки зору можна розглянути наступний вірш прозою "Помста (II)" (《复仇(其二)》), в якому письменник змальовує процес розп'яття Ісуса Христа з "Нового Завіту". Метою такого зображення було прагнення письменника ще більш чітко та гостро передати тілесні відчуття, котрі переживав Ісус в момент розп'яття. В "Євангеліє від Марка" містяться записи про те, як над ним знущалися та розп'яли на хресті, але не описуються ті больові відчуття, які зазнало тіло Ісуса, будучи розп'ятим. Лу Сінь випускає деталі, які передували та слідували після розп'яття, він лише зосереджується на тілесних відчуттях, робить акцент на тому, що, з одного боку, це відчуття болю, а з іншого, відчуття радості, яке сильніше за біль. Перед розп'яттям Ісусу дають випити вино, для того, щоб полегшити біль, проте він відмовляється. Він це робить, щоб повною мірою прийняти ті муки, які йому, Сину Божому, підготували люди Ізраїлю.

І при цьому він ще більше відчуває скорботу за їх майбутнє, та ненавидить їх сьогоднішнє. Він і страждає, і відчуває задоволення:

"丁丁地响, 钉尖从掌心穿透, 他们要钉杀他们的神之子了, 可悯的人们呵, 使他痛得柔和。丁丁地响, 钉尖从脚背穿透, 钉碎了一块骨, 痛楚也透到心髓中" [9, с. 186]

"Дзвенять удари, цвяхи пронизують долоні. Вони – о, ці нікчемні люди! – хочуть розп'яти сина свого Бога, щоб від болю він змирився. Дзвенять удари, цвяхи пронизують ступні. Роздроблені кістки, і нестерпний біль проникає до самого серця".

Лу Сінь детально змальовує картину розп'яття, описує відчуття від кожного удару, і нарешті настає кульмінаційний момент:

"突然间, 碎骨的大痛楚透到心髓了, 他即沉醉于大欢喜和大悲悯中" [9, с. 186].

"Раптом пекучий біль від роздроблених кісток проникає до самого серця, і тоді він вже навіки заглиблюється у велику радість та велику скорботу".

Ісус відчував найвищу радість, проповідуючи Господнє вчення серед людей, наставляючи їх на правильний шлях. І зазнав сильних тілесних мук та страждань. І відчуття тієї радості не було б таким сильним, якби він не відчував той найвищий ступінь тілесного болю. Та біль і та радість це, немов, злиття воєдино плоті і крові, яке виражається за допомогою тілесного та духовного. Важкий тілесний біль сприяє духовному піднесенню. Душевна рана може розкритися лише із глибини тіла, в якому переплелось відчуття найвищого болю та радості.

Отже ми бачимо, що письменник попервах надавав важливого значення лише духовності, він прагнув "вдосконалити моральні якості людини", "змінити внутрішнє духовне життя" людей сучасного Китаю. Та все ж, він розуміє, що духовне піднесення неможливе за всілякого приниження та знецінення людського тіла, і у своїй літературній творчості Лу Сінь звертається до "тіла", говорячи про неможливість розділення тілесного і духовного. Адже, душевна рана та душевні страждання розкриваються і виходять через тіло. Саме тілесний біль сприяє духовному становленню особистості. Таку зміну у ставленні письменника до місця та ролі "тіла" дає змогу простежити проведений аналіз декількох віршів прозою збірки "Дикі трави". Так, у "Прощанні тіні" зображується "прощання" пихатої, самозакоханої "тіні" (душі) з тілом, яке не звертає ніякої уваги на її прощальну промову. В оповіданні "Намогильний напис", душа, яка свого часу співіснувала з тілом, після невдачі не може змиритися з поразкою, хитро перетворюється на сторонню особу, і "йде геть" від тіла. А у "Помста (II)" йдеться про успішну "співпрацю" душі та тіла. Тож, у цих трьох віршах прозою ми поступово простежуємо розкриття трьох видів відносин "тіла" і "душі", які і показують зміну відношення письменника до "тіла" та неможливості розділення тілесного і духовного.

1. 鲁迅:《文化偏至论》,见《鲁迅全集》,第1卷,人民文学出版社1981年出版。
2. 鲁迅:《译文字跋集:〈出了象牙之塔〉后记》,见《鲁迅全集》,第10卷,人民文学出版社1981年出版。
3. 鲁迅:《死亡》,见《鲁迅全集》,第三卷,人民文学出版社,1982年出版。
4. 鲁迅:《〈呐喊〉自序》,见《鲁迅全集》,第十六卷本,人民文学出版社,1981年出版。
5. 鲁迅:《野草·题辞》,见《鲁迅全集》,第二卷,人民文学出版社,1981年出版。
6. 鲁迅:《影的告别》,见《鲁迅全集·野草》,第2卷,人民文学出版社,1982年出版。
7. 鲁迅:《墓碣文》,见《鲁迅全集·野草》,第2卷,人民文学出版社,1982年出版。
8. 鲁迅:《〈华盖集〉·杂感》,北新书局初版,1927年出版。
9. 鲁迅:《复仇(其二)》,见《鲁迅全集·野草》,第2卷,人民文学出版社,1982年出版。

Надійшла до редколегії 28.09.11